

ZAMONAVIY VA MILLIY KIYIMLAR KOMPOZITSIYASINI YARATISH

Mirzaqulova Iroda Nabiyevna

Farg'ona shahar kasb – hunar maktabi tikuvchilik ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Karimova Iroda Akramovna

Farg'ona shahar kasb – hunar maktabi tikuvchilik ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Nosirova Dilafruz Akbarovna

Farg'ona shahar kasb – hunar maktabi tikuvchilik maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: *Kompozitsiya (lotincha compositio – tuzish, birlashish) – badiiy asar qismlarining ma'noli nisbati. Bu tushuncha amaliyotda bir necha ma'noda qo'llanadi. Kompozitsiya bu xalq asarining o'zi (musiqali, abstrakt rassomchilik, bezakli amaliy san'at va hokazo) hamda ijodiy faoliyat jarayoni bo'lib, uning natijasida asar yaratiladi. Aniq bir kiyim kompozitsiyasi haqida gapirganda biz kishining libosda badiiy-timsoliy ifodaliligini ta'minlovchi uning alohida hajmlari, detallari va elementlarining xarakteri, tashkil etilish xususiyatlarini ko'zda tutamiz.*

Kalit so'zlar: *Eskiz, tasviriy vosita, dog', chizig', rang, siyoh, shtrix, faktura, yuza, kompozitsiya.*

Kishi timsoli ijtimoiy-iqtisodiy me'yorlar o'zgarishi bilan o'zgaradi. Rassom bu o'zgarishlar tendensiyasini darhol sezib oladi va o'z san'ati vositalari orqali «yangi» kishini aks ettiradi. Shu sababli libos o'z davri, uning estetik va ijtimoiy qiymatlari aksidir. Rassom ishi murakkab kechadi. G'oyalar va timsollar emotsional-intuitiv darajada tug'ilib qog'oz yoki maket materialida eskizlarda aks ettiriladi. Eskizlarni mantiqiy tahlili ulardan eng yaxshisini keyingi ishlanish uchun tanlab olish imkonini beradi. Bu ish kompozitsiyaning turli vositalari bilan amalga oshiriladi: shakl va siluet xarakteriga ta'sir etuvchi shaklning plastik ishlanishi; ma'lum xususiyatlar va faktura materiallarini tanlash; shaklning kalorik tashkil etilishi; shaklning eng muhim uchastkalarini ajratish. Shunday qilib, maqsadga yo'naltirilgan ijodiy faoliyat jarayonida ishlab chiqilgan shakl kompozitsiyasi bu faoliyat mahsulotidir va ma'lum xususiyatga ega bo'ladi. Kompozitsiya statik yoki dinamik bo'la oladi; elementlarning bir-biriga ma'lum bog'liqligi kompozitsion muvozanatga olib kelishi mumkin, umumiy tuzilishning qat'iy to'g'rilanishi va libos elementlarini nozik ishlab chiqilishi uning shaklini uyg'un yaxlitlikka olib keladi. Eskizda tasviriy vositalarning ifodaliligi uning emotsional qabul qilinishining asosiy shartidir. Eskizni ifodalashning tasviriy vositalari – bu dog' chizig'i (rang yoki siyoh bilan, shtrix yoki faktura bilan qoplangan yuza). Yo'l, qanday materialda tasvirlanishiga qarab, turlicha bo'ladi: yengil yupqa gazlamadan tayyorlangan mahsulotni mayin pero chizig'i bilan; sinuvchan kapron gazlamada – «notekis» sinuvchan chiziq bilan; jun gazlamada yumshoq qalam orqali qalin chiziq bilan, tukli gazlamada esa nam qog'ozda chizish yoki «quruq» tekis mo'yqalam bilan tasvirlash mumkin. Faol tasviriy vositalar libosning qiziqarli o'ylanishi bilan qo'shilishi kishining libosdagi ifodali timsolini yaratishga yordam beradi. Eskizning timsoliy ifodaliligini baholashda grafik til ifodaliligi va qog'oz kompozitsiyasi, libos mazmundorligi va kishi xususiyatlari o'rtasida yuzaga kelgan organik bog'lanish ko'zda tutiladi. Eskiz

badiiy-timsoliy ifodaliligiga libos o'ylanishi mukammalligi va uning kishi timsoliga to'liq mos kelishini yuqori mahorat bilan bajarish orqali erishiladi.

Zamonaviy va milliy kiyimlar kompozitsiyasining xususiyatlari Rassom shakl ustida ishlash jarayonida (uning alohida qismlarining proporsional nisbatlari, uning elementlarining ritmik tashkil etilishini, shaklning plastik ishlanishini izlash, rangdan foydalanish va hokazo) muayyan yaxlitlik shakliy ifodalilikka erishishga intiladi. Uzoq kompozitsion izlanish natijasida biz muayyan xususiyatli shakl hosil qilamiz, ulardan asosiysi qismlarning o'zaro bo'ysunishi, statiklik va dinamiklik, kompozitsion muvozanat, uyg'un yaxlitlikdir.

O'zaro bo'ysunganlik. Shakl yaxlitligi uning hamma qismlari va elementlarining o'zaro bo'ysunishi natijasida yuzaga keladi. Shakl alohida hajmlarining aniq vizual munosabatlari (kontrast yoki nyuans), materiallarning turli faktura va plastik xususiyatlari, rang munosabatlarini o'rnatish, keyin proporsiyalash vositalari orqali taqqoslanuvchi kattaliklarda uyg'un munosabatlarga erishish bir tomondan bu kattaliklarning o'zaro bo'ysunishiga olib keladi, boshqa tomondan bu ishlarning hammasi mahsulot vazifasi bilan aniqlanuvchi asosiy narsani namoyon qilish vazifasiga qaratiladi. Shunday qilib, shakl qismlari va elementlarining o'zaro bo'ysunganligi butun bajarilgan ish natijasida erishilgan shakl xususiyatidir. Shakl yaxlitligi va uning elementlarining o'zaro bo'ysunganligi o'zaro sabab va oqibat kabi bog'langan.

Zamonaviy va milliy kiyimlarda kompozitsion muvozanat. Kompozitsion muvozanat kiyim shaklining shunday holatiki, unda barcha elementlar o'zaro balanslangan bo'ladi. Kompozitsiyadagi muvozanatni hisoblash yoki geometrik tuzilish bilan tekshirish mumkin emas. U rassomning rivojlangan intuitsiyasiga asoslanadi. Materiallar hajmi, rang yuzalari, fakturasining taqsimlari - shi libos shaklining tashkil etilganligini tavsiflaydi. Shaklning fazoviy tashkil etilganligini yetarlicha oddiy qabul qilinishini ta'minlovchi vosita - simmetriyadir. U shaklning hamma xususiyatlariga takrorlanish imkonini berib, o'ziga bo'ysundiradi. Asimmetrik tashkil etilganlik libosning barcha komponentlarining tobeligi, shakllarning nozik proporsional muvozanati, ritmik tuzilishlar murakkabligi (ko'pincha gazlamalarda), plastik ishlov berilishi badiiyligi asosida tuziladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. S.Sh. Tashpulatov, M.K. Ramazanova, G.G'.Alimova, Sh.G. Jo'rayeva « KENG ASSORTIMENTDAGI KIYIMLARNI LOYIHALASH, MODELLASH TIRISH VA BADIY BEZASH » «Faylasuflar» nashriyoti Toshkent — 2017 II-15-sahifalar.

2. Yaxyayova Diana Xudaybergenovna “KIYIM KOMPOZITSIYASIDA PROPORTSIYANING URNI” Международный научный журнал № 2(100), часть 1 «Научный Фокус» июня, 2023

3. D.A. NAZILOV, I.V. DMITRIYEVA, N.X. XADJIBAYEVA « KOMPOZITSIYA ASOSLARI » Toshkent «Yangi asr avlodi» 2009-yil

4. Ahmadaliyeva G. H. et al. YARIMO ‘TKAZGICH MODDALAR VA ULARNING XARAKTERISTIKALARI //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 91-93.

5. Yusubjanovna A. M. BIRINCHI TIBBIY YORDAMNING AHAMIYATI VA UNI BAJARISHNING UMUMIY QOIDAIARI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 1.

6. Abdusubxon o‘g‘li U. S. et al. YURAK ISHEMIK KASALLIKLARI VA ULARNI OLDINI OLISHNING ZAMONAVIY USULLARI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 6.

7. M.B. ISAKOVA “INTERYERDA KOMPOZITSIYA VA RANG” Toshkent «Info Capital Group» 2018 – yil. 32-40-sahifalar